

2. 225

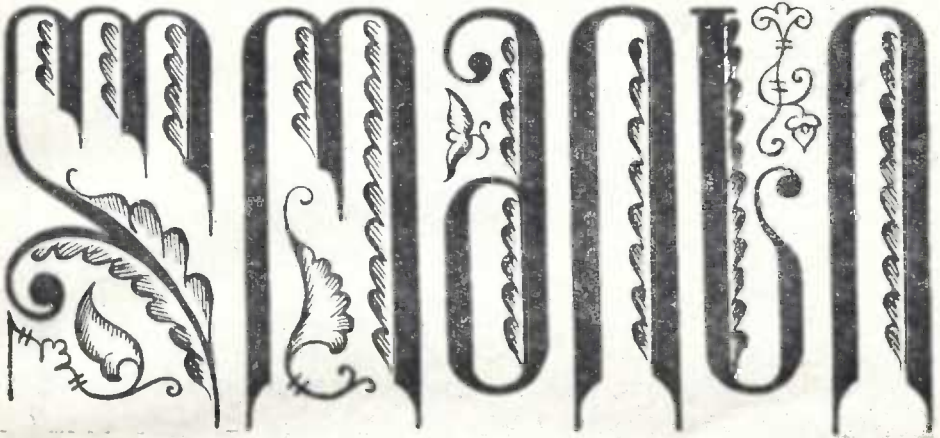
საქართველო
მეცნიერებათა აკადემია
ყივანაძე-მეცნიერებათა
სახელოვნო-სალიბო
რედაქცია-ქუჩისა

ნ^ა 2

1922წ.

ტფილისი:

ი. გრიშაშვილი
 ი. გრიშაშვილი
 ვთქუ მაცაშვილი
 ვთქუ მაცაშვილი
 ვთქუ მაცაშვილი
 თბთლი მუშა
 ვარლამ რეხაძე
 ვასილ შატრუპი
 ვთქია გამსახე რეხია

2462

თათრის ქალი სეფსარქისში
 მაცარას
 რომანსურთ
 * * *
 Panta rei
 1921 წლის გარდაცვალებამ
 რეინის კანონი
 სადღეობლო სარცყული
 თუღორე. დოსტოუსკვი

სკლტვნიშის მაციანი

მ. ბრიჯაშვილი

თათრის ქალი სუფსარქისში

(სონეტი)

შენმა ყაბარჩამ უცხო რანგი ვერ შეითვისა,
დადიხარ მუდამ სუფსარქისში, ჩემო ლამაზო,
ინახავ წუმსა, რომ ლოცვებით შემოიკმაზო,
მაგრამ რად გიყვარს შენ, თათრის ქალს, ხატები სხვისა!
შენი კბილები მძივებია სუფსარქისისა,
თვალი-მაშხალა, ფეხი-ყანწი, ხმა მუხამბაზი
შენს დასაპყრობად ალბათ მოვა კვლავ შახაბაზი,
რომ ტკბილის ნულლით ამოგვისოს მკერდი ქისისა.
როცა გიყურებ, შენი თვალი არ ტოკავს, არ თრთის
ღვთის მშობლის წინ კი შენ ყვითლდები ვით. დოში თართის
ო, შენმა ჩადრმა გული ჩემი ორად გახია,
შევეცქერ შენს წარბებს სახარების წაშლილ სტრიქონებს
შენ მგოსნებისგან მოგიშადებ ჩემნაირ მონებს
და რაც მომივა, დე, მოვიდეს, ჩემზე ახია!

მ. ბრიჯაშვილი

პატარას

შენ კი მეტრფი, პატარავ, მაგრამ აბა რაღა დროს.
ლამის სევდამ ეს სული ამოსწვას და დაღადროს
ლამის კუბოდ გადმექცეს ზეციური თავანი
ლამის მზეც კი დაეწყევლო, მთვარის ავანჩავანი
ალარა მაქვს სიცილექე, ალარა მაქვს ხალისი
და ლოთი ვარ ლექისისა, ლოთი მესაბრაღისი...
ჩემი ძველი ალერსი დრომ თან გადაიყოლა
დამივიწყე, პატარავ, „იყო არა-იყო-რა!“
და დღეს როცა ეს გული გამოზრდილი თაფლითა,
მტრის შხამიან ბარდებმა დაგლიჯა და დაფლითა,
როცა სევდამ შეგრაგნა რუქა ჩემი სახისა
და მაშინებს სიჩუმე ჩემივე ოთახისა,
როცა გამოვეთხოვე ჩემს მეგობრებს, ჩემს მიზნებს,
ეხლა ვის რად ვუნდივარ, ეხლა ვინ შემიხიზნებს.
ჩემი ძველი ალერსი დრომ თან გადაიყოლა
დამივიწყე, პატარავ, „იყო-არა-იყო-რა!“
მაგონდება ჩემს რითმებს როცა ვნება დაღლიდა
ამ ქვეყნიურ სიყვარულს მოეუხმობდი მაღლიდან,
მაშინ თვალის ხვეწვადზე ნამი ჩუმად დნებოდა,
და ქვებიც კი, ღმერთმანი, ვარდათ მეჩვენებოდა;
სად იყავი შენ ამ დროს, საით იღუმელოობდი,
ჩემ სიცილის ხეივანს რატომ არა სწყალობდი,
დღეს კი ჩემი ალერსი დრომ თან გადაიყოლა,
დამივიწყე, პატარავ, „იყო-არა იყო-რა!“

ქ. მახაშვილი

რომანსერო

აღერსით ნათელით, თბილით
ნამტირალ თვალების ნაშს
მოაშრობს. აინთვის დილით,
ჩაჰქრება მწუხრისა ჟამს.
კოშმარულ ღამისა მთეველს,
ეკლიან გზითა როს ხვალ
გჯერა, რომ შეებისა მძლეველს
მზე-დედას იხილავ ხვალ...
ტრფობითა ნარნარით, ჩვილით.
მემზევა კაეშნის წამს.
ერთმანეთს შევხდით ჩვენ დილით
განვშორდით მწუხრისა ჟამს...
ფითრდება ღამეცა ბნელი
ამოდის მეუღლე ცის
იმავე ადგილზე ველი...
ამაოდ!.. არ მოვა ის!..

ს. მახაშვილი

* * *

გამიშრნენ ცრემლები, გაქვავდნენ ფიქრები...
ნამქერში ვმარხავ მე სულს!
კაეშნის ლოდის ქვეშ კუბომდის ვიხრები...
არც მიყვარს... აღარცა მძულს!
უფსკრული... იქიდან ვიღაცა მეძახის,
ვიღაცა ჩემთვისა სტირს!..
და უკანასკნელი იმედი მესახვის:
მოვდივარ! ცისაკენ... ძირს!..

პ. მახაშვილი

Panta rei

ერთი და იგივე: მოდიან, მიდიან.
შფოთავენ, იძენენ... ყველაფერს ჰკარგავენ!
მაგრობენ მთებივით და ბეწვზე ჰკიდიან,
გონებას და გულსა სკლიან და... ჰკარგავენ.
მირაჟთა სინათლე თავში რა დიდია,
ბოლოში წყლიადი... არც გზა, არც ხილია!..

1921 წლის გადაცვალებაზე

ჩვენ — ქარიშხლებით გულდასერილებს
წაგვიღებს სადღაც დრო უნაპირო.
და თვალდახუჭულ ბედის წერილებს
გააფრენს რაში უუნავირო.

მსუბუქ ნისლივით გაჰქრება ცაში
ოცნება, ტანჯვა და იმედები.
და ჩვენი სულიც დათვრება მაშინ,
როცა იმღერებს გლოვას გედები.

და ვით თმათეთრი წმინდა ბასილე
მოგონებებით დაეტივითებით,
თუ საზღვარს როგორ გადავაცილეთ
და ვზიდეთ ჯვარი დაქრილ თითებით.

საუკუნეთა მთელმა ცოდვებმა
ჩვენს ქედზე უღეთოდ გადაიარა.
და გულგაჩხილ ერის გოდება
სულმა წამებით გაიზიარა.

ჩვენ სიკბუქეც არ გვიღრისებია,
აღრე დაგვჩხავლა ყვავმა ბედიტმა.
ჩვენის სიკოდვით აივსებთან,
თუ ვეღარ შესძლეს წლებმა მეტი თქმა.

ჩვენ გვეძახოდა ხმა შორეული,
როგორც ოცნების ნაზი ღიმილი.
და დაგვჩა მხოლოდ ღამე წყეული,
გედების გლოვა და სამძიმოლი.

ამ უდაბნოში უკვდავებისთვინ
უკანასკნელად სული ენთება.
და ვიტანჯებით ციურ ხმებისთვის:
ოდესმე საღმე გაგვითენდება.

წამების ჯვარით წელში მოხრილებს
გვაფარებს რიდეს დრო უნაპირო.
და მოგონებით თეთრად მოსილებს
მიგვაფრენს რაში უუნავირო.

მ. რუსხაძე

რკინის კანონი

(რიტმა ნაკლები)

ეს საუკუნე ფოლადის მკერდით
და მოელვარე რკინის თვალებით, —
ამბობებთა ცეცხლის ტალ-კვესი, —
მოფრინავს ჩვენსკენ წითელი რაშით
რომ ძველ ქვეყანას აუგოს წესი.
გუგუნებს ალი კიდით კიდემდე,
ზანზარებს მიწა, ირყევა ზეცა
და ეკარგებათ ძველ ღმერთებს ფასი,
ღღემდე ჩვენს გულში რომ ედგათ ტახტი, —
და იწერება ახალი მრწამსი.
არის კიდელი ორ ქვეყნის შორის
დაუნდობელი და საშინელი
ურთერთს მუსრავენ ადამის ძენი
და სისხლის სუნით გაუღენთილია
ჰაერი, მიწა — სამყარო ჩვენი.
ახლოა წამი საბედისწერო
და მის წინაშე კაცის გონება,
ვით საფლავის წინ, თრთის და კანკალებს,
ექვთა ბრჭყალებში გამომწყვდეული,
თითქო წააწყდა შავბნელ ნაპრალებს.
ცხოვრება კი სდგას, წინ მიისწრაფის,
ისმის გრიალი მძვინვარ ტალღათა
და ბრძანებს: „თქვენ, ჰე! ვისაც გშურთ შველა,
ჩქარის ნაბიჯით იარეთ წინ-წინ:
წინ სინათლეა, „უკან კი ბნელა!“
და ჩვენც მივდივართ. საით, ან ვისთან, —
არა გვაქვს კარგად გამორკვეული,
მაგრამ დარჩენაც არ შეიძლება:
ასე გვიბრძანა მეფე ცხოვრებამ
და მისი სიტყვა ვით შეიცვლება!

1920 წ. 1 მაისი.

სადედოფლო სარტყელი

„ჰაი, შე უშნოვ! როგორ უმიზნებ?! მთელი ნაბიჯი ასცდა ჯილა!

„კარგი, გიგო, თუ ძმა ხარ! ახლა შენ დამნავსე... ისეც წავებაში ვარ.

„მაჩვენე კოჭი!.. მარცხენა ჩაგიტყვიანებია. მარჯვენა უნდა, რომ ცერი დაენდოს თოხანს, სალოკი ახედება ეხლა გლუვ მხარეს, სხლტება სროლის დროს...

„გეყოფა ერთი! ძალიან მასწავლებელი გამოხვედი... დასხი შენც! გინდა?

„დავსხამ!—არ კი მიშაროთ: ძალიან მშინ, მესუთე გაკვეთილიდან მოვდივარ; მარტო ერთ ხელს ვითამაშებ: წავაგებ, ალალი იყოს; მოვიგებ, წავალ.

„ხუთხუთია!

ჩაამწკრივეს კაკლები. სულ დაბროლილი იყო. დიდი წრის შემოვლება დასტირდათ: ბევრი იყო მოთამაშე ტოლ-სწორი. ყარეს კოჭი, ვის როდის ესროლნა, ამოიღო გიგომ ჯილა, ვერძის კოჭი სუფთად ჩატყვიანებული, მცირედ ჭუკწალესილი.

„ასცდა!

„ვაჰ, ნალა მომჩიდა.

„ასცდა! რომ აუტურებ, არ იცი, ვერ მოარტყავ; მტერიან მიწაზედ მოცურება?!

„კენწლა! ბეწვის ტოლაც და წრეს გააცილებდა თეთრ კაკალს: ძლიერად მიბზრიალებდა ჯილა.

„ერიჰა! კოჭურით?! ვინ მოგცემს ნებას?!

„არა მაქვს ჯილა!

„აჰა ჩემი!

„აჟუ მე! ფეხი წამიცდა...

„არა, ეგენი არ იყოს... ჩამოდევ!

„ესროლოს, არა უშავს რა.

„ასცდა!

„ჩემი ჯერია! წამოიძახა გიგომ და მოიხსნა წიგნებით საუსე აბგა, გადასცა ამხანავს.

„ქახ!

„კიდევ?!

„ქახ!

„გეყოფა!

„მაცა!

„სულ გაიტანს კაკლებს!

მთლად არა, უმრავლესობა კი გააცილა წრეს. ჩაიყარა კაკლები ჯიბეში, გადიგდო მკლავზედ აბგა. იქვე გაკენიტა ერთი, პირს იკრა მსუქანი ლებანი. დაეშვა ხტომით შინისკენ.

* * *

მიხტოდა ბავშვი, მიგოვმანებდა; პირი უღიმოდა. კარგი დღე იყო მისთვის: სკოლაში გაუმარჯვდა, ორ საგანში ხუთიანები მიიღო, სხვებს რომ შიმშით თუ შხეპლით ჩააქდიეს სწავლის საჭიროება და მუხლის თავებით შეაგრძნობინეს მისი აუცილებლობა, იმას ქოჩორზედ გადაუსვეს ხელი. ამისთვისაც მიუხაროდა შინ, რომ კარგ ამბავს მიუტანდა თავის ტოლ-სწორს. ძალიან უყვარდათ იმათ გიგო. ჩვეულებრივ იყვნენ კარგ ამბების სმენას მალხაზი ბაღისაგან ნიჭიერისა.

„ვინც პირველად შემხვდება, კაკალს ვაქმევ მონაგებს, ფიქრობდა.

მიეშურებოდა. შიმშილიც კი მიაჩქარებდა: ჯიბით წამოღებული ყუა დილითვე გაათავა.

მეტადრე გოგოები ევლებოდნენ თავს. ლამაზი ბაღლი იყო, მგრძნობიარე, მხიარული; თანაც

უწყინარ-უზაკველი, მალადაც მისანდობელი. ერიდებოდნენ სხვებს, ავზიანებს: აღარც ისე პატარები იყვნენ, ქალ-ვაჟთა ზღაპარი სამარადისო მთლად უცნობი ყოფილიყო მათთვის; უკვე ჰქონდათ მათ ბუნდოვანი წარმოდგენა ამ ლამაზ არაკად. ეს უფრო აახლოვებდა გოგონებს გიგოსთან. ბრძნულად მოწყობილი ოჯახის შვილი იყო ზნეფაქიზისა და უბნის ტოლ ქალებს ისე უყურებდა, როგორც თავის დებს. არ იცოდა ორაზროვანი ქცევა თუ თქმა, არ ეხერხებოდა; გულწრფელად უყვარდა ისინი, სასწავლებელში სულით მოღლილი იმათში ისვენებდა, ხალისდებოდა. იმათაც გიგოს ნაღველი თავის დარდად მიაჩნდათ, მისი სიამე თავის სიხარულად.

გასცდა დიდ ქუჩას, ჩაუხვია ქუჩაბანდისკენ. შემოგება ლიზიკო,

„ძლივს არ გამოჩნდი! რამდენი ხანია გიცილი.“

„ეხლა გავათავეთ გაკვეთილები.“

„სხვა ბაღლებმა რათა ხანია გაიარეს.“

„ჰო, ერთი ხელობა წრე ვითამაშე ზევით. რა კაკლებია! უთხრა ბაღლმა და ამოალაგა ჯიბიდან.“

„ნუშოსაც მიეც, ანიკოსაც; დაურიგე, ვისაც გაჰხედეს.“

„შენ?“

„გზაგზა ესკამდი... კარგ ფეხზედ ავდექ დღეს: ხუთიანებიც მივიღე, კაკლებიც მოვიგე.“

„კარგი ხარ და იმისთვის! მეც რამე უნდა გახარო. გიცილი, რომ პირველად მე შეთქვა.“

„მამა ჩამოვიდა? რამდენ ხილს ჩამოგვიტანდა!“

„არა. დაიცა! ბატონიანთ ქორწილი აქვსთ ამაღამ, მჭვირვალთან: ციაგასა სწერენ ჯვარს.“

„ეუყუროთ; საყდარშიც გავეყეთ, როგორ მდიდრულად იქნება მორთული!“

„დაიცა, ბიჭო! აღარ ათქმევინებ?!“ შენიშნა მაგნომ, რომელიც მიეტოლა მათ.

„ის უნდა შეთქვა: ქორწილში შენ დაგიძახებენ.“

„სარდაფის მართამა სთქვა, გიგოს დაუძახებენო, ჩაურთო ნუშომ.“

„თურმე იმისთვის უნდა დაგიძახონ, რომ სარტყელი შემოარტყა პატარძალს, ჩამოაბრვა სიტყვა ბაბილომ.“

„მართლა?! მაგრამ საიმათო ტამისამოსი რომ არა მაქვს. სულ თავადიშვილები იქნებიან, დიდკაცები... იჰ, არ წავალ!“

„შენ გენაცვალე, წადი!“

„უნდა წახვიდე! დაათვალიერე ყველაფერი და გვიამბე. ძალიან მდიდრები არიან, სულ ოქრო-ქსოვილში და თვალ-მარგალიტში ჩასვამენ დედოფალს, უბრძანა კონამ.“

* * *

მჭვირვალთან... ციაგა... წადი!.. ადვილი სათქმელი იყო ყველა ეს, მაგრამ ძნელი ასასრულებელი ვიღაც ქუჩის ბიჭისათვის, თუნდაც სკოლაში გამარჯვებულისა.

ორსართულიანი დიდი სახლი მტკვარზედ გადაკიდებული აივნებით; ზევით მხარეს მშვენიერი წალკოტი, ალვის ხეები; ლითონის ლომები ალაყაფის დარაჯად; მარმარილოს კიბეები წითელი სკლატით დაფენილი; სამადლიანი ფანჯრები მთლიანი ბროლისა, მზის სხივებზედ რომ თვალსა სჭრიან ლაპლაპით; ბატონი გრიგოლი გრძელტარნიანი ყალიონით, უშველებელი ნაგაზი რომ ახლავს განუშორებლივ. რა მგრგვინავი ხმა აქვს! ახლა იმდენი დიდკაცობა...

„ძალიან მეძნელება; მეშინიან... ციაგას სარტყელიო, უმხლებლოდ რომ არ გაივლის, იმ მზეთუნახავისა... მისი მედიდური ღიმილი დამკინავი... არა!“

„წადი, თავს შემოგვევლე! შენი ბაბილო არა ვარ?! აბა თვალებში ჩამომხედე და ისე მითხარ უარი.“

„შენს ანიკოსაც უარს ეუბნები?! აკი სულ იმას მეტყობი, შენთვის ქვესქნელის ცეცხლს ფაეპაობ და დევისაგან დაგისნო, პირყვითელ დევისაგან თვალცეცხლიანისა.“

მოდი და ნუ წახვალ, ნუ გაიტეხინებ, შეკრთომა დაიჩინე და შიში!

ერთხანს გაჩუმდა გიგო: კვლავ ყოყმობდა; მერმე წელში გაიმართა, თავი მოიმამაცურა, ქოჩორზედ ხელი გადისვა. მუხლი მაინც უთრთოდა: ძნელ საქმეს უბრძანებდნენ სასტიკი მაცთური ხვეწნით, ლამაზ ალერსით.

„მიდიხარ? აი ყოჩაღ! ისევ ჩვენი გიგო ხარ.“

„იცი, გენაცვა, წადი, ისადილე, გაკვეთილებიც დაამზადე. საღამოზედ მოვალთ; რომ გნახოთ, როგორ იქნები ჩაცმულ-დახურული.“

„ხალათი გახამებულ პერანგზედ ჩაიცვი: ხელადვე გავავლებ წყალში და გაგიხამებ.“

„ლილები ხომ არ აკლია ხალათს? გავსინჯავ, დაგიკერ-დაგიმაგრებ, კიდევ დაგიუთოვებ.“

„ჩემთვის უნდა დავვალბინათ ეგ საქმე, რომ სულ ხტომით წავსულიყავი; მაგდენი ხვეწნაკი არ დამჭირდებოდა, სთქვა ვალიკომ,

რომელიც დიდი ამხანაგე იყო გიგოსი, მაგრამ მაინც შურით უყურებდა ეხლა მის გამარჯვებას.“

„შენ რად დაგიძახებდნენ? გიგოსთან როგორ მოხვალ შენ?! ამას ბედნიერი ხელი იქვს.“

„ამისი ხელი ბევრჯერა სცადეს და ყველამ იცის, ბედნიერი ხელი აქვს. შენც კარგად იცი ეს და ნება ტყუილ-უბრალოდ რაღად ლაპარაკობ?! შერისხა ის ბაბილომ და ზურგი შეაქცია.“

* * *

„რა პატარძლის მომრთავ-მომკაზმი იქნებოდა ვიღაცა ბიჭი და მერმე დიდებულ ოჯახში, ბატონიშვილის სწორი კაცის სასახლეში?! არ მესმის: საკვირველ რასმე ამბობ.“

„არც საკვირველს ვამბობ, არც დაუჯერებელს. აღარ თუ გახსოვს ჩვენი ქართული ჩვეულება. მისმინე! ქორწილს ბევრი ჩვეულება ასდევს ზოგი გამოცდილების შედეგი, სხვა ცრურწმენისაგან წარმოშობილი, ზოგი სიმბოლიური, შორიდან მანიშნებელი, ერთ ამ ჩვეულებათაგანია: პატარძლს სარტყელს შემოარტყამს გამთაენებელი ოჯახის პირშო ვაჟი ბალღმრავალკერისა. გიგო უფროსი შვილი იყო ამგვარ ოჯახისა. მისი მშობლები იღვწოდნენ ფრიად, გულმოდგინედ ასრულებდნენ ეკლესიის ბრძანებას: „განმრავლდი, ვითარცა იაკობ!“ მოგეხსენება, თორმეტი მარტო ვაჟი ჰყვანდა ამ მამათმთავარს; ქალებს აღარა ვსთვლი, გიგოს დედამას მიზნად დაესახნათ, ებაძნათ იაკობ-რახილისათვის და მიმზგავსებოდნენ მათ. დიდ იმედებსაც იძლეოდნენ: მათი პირშო რომ ჯერ თერთმეტ-თორმეტი წლისა იყო, ოთხი ძმა სხვა ჰყვანდა, ერთიც დაიკო. მერმე როგორ ღვიოდნენ წვრილფეხობის მშობლები! ეს იყო მიზეზი, რომ გიგოს სახელი დაუვარდა, ბედნიერი ოჯახისა არისო.“

თითონ ბალღიც მიმზიდველი იყო. ნაქეთად კარგი, ეზზიანი; ცეცხლმფრქვეველი თვალები აზრიანი; მოსიყვარულე გული ალერსიანი; გამარჯვებულად სწავლა სკოლაში. რჩეული ბალღი იყო. უბნის უბრალო ხალხი ალერსით უყურებდა მალხაზს. სოფლიდან იყო; ხელმოკლე ადამიანის სახლში სცხოვრობდა, ნათესავის კერაზედ. მისი იქ ყოფნა დაბეჭავებულ თვისისათვის რომ ხელსაყრელი იყო, ბალღისათვისაც კარგი გამოდგა. უცხოობას არა გრძნობდა გულკეთილი დიასახლისის ხელში.“

ერთობ სუფთა ქცევა-ზნეობისაც იყო ბალღი: ახალი იაკობ-რახილი თვალის გუგასავით უფრთხილდებოდნენ თავიანთ ლამაზ კერას, იქ ვერ გაიწაწანებდა ზნეობის შემლახი სიტყვა თუ ქცევა; მათ სახლში დაევენა უმანკო ნათელს მზიარულს და პატარასაც იგი ნათელი ჩაჰქარგოდა ბუნებაში. მიტომ უმზეროდნენ მას მახლობელნი ლამაზი ღიმილით. ყისმათიანიც იყო: უბანში რამდენიმე პატარძლისათვის შემოარტყა მას სადღეოდლო სარტყელი და ყველას საბედნიეროდ მოახდენოდა მისი ხელი: უკვე ოქროსქაჩრიანი ვაეები ეჭირათ ხელში, სხვებსაც მოელოდნენ.“

რა ვუყოთ, რომ მჭვირვალისანი დიდი დიდკაცები იყვენ?! მაინც ქართველები იყვენ, ქართულ ჩვეულებათა მიმდევარნი, თუნდაც საწყალ ხალხში ფეხმოკიდებულ ჩვეულებათა.“

* *

გიგოს სახელი მკვირვალაანთ მანდილოსნებსაც გაეგონათ: მოსარცხე, პურის მცხობელი, მეუმარილე, პირის მკეთებელი სულ იმ უბნიდანა ჰყვანდათ და ქუჩის ამბებს რომ უამბობდენ ისინი დიდებულ დიასახლისებს, ბალოსაც ახსენებდნენ, ქებით იტყოდნენ მის სახელს. ეხლაც პირის მკეთებელმა სალომემ ურჩია დიდ ქალბატონს, გოგოსათვის ებრძანებინა, სარტყელი შემოერთყა პატარძლისათვის.

„ბედნიერი ხელი აქვს იმ ბავშვს! ნაცადია: იმან შემოართყა სარტყელი მკვირვალაანთ კაკატოსს, წოწოქაანთ ანოს, ლორისკუდაანთ ბაბალეს, ყრუმატიანთ ქეთეთოს. ყველანი ბედნიერი დედები შეიქმნენ: წლის თავზედ მარწყვივით ვაჟები ექირათ ხელში, ხომ ჰნატრობ, ქალბატონო, ამ შენმა ციაგამ შეილისშვილს შეგასწროს, ბედნიერი დედა შეიქმნას?“

„ჩემი ოცნებაა ეგ!“

„მაშ უბრძანე, ის ბაღლი მოიყვანონ, იმან შემოართყას სარტყელი.“

„აქვს რამე სუფთა ტანისამოსი, რომ ამოდენა სტუმრობაში...“

„რა ბრძანებაა! არც ისეთი ღარიბია. სუფთა ხალათი, შალვარი, წულები... თქვენც კი მოგეწონებათ, იხეთი გვრიტივით ვაჟია, ეუბნებოდა დედაკაცი.“

და თან პირს უკეთებდა მზეთუნახავს, შიგადაშიგ სიტყვის შეწყვეტა უნდებოდა დედაკაცს: მუშაობის დროს ძაფის ერთს წვერს პირში იჭერდა,

„როგორ თუ პირს უკეთებდა?“

„არც ეგ იცი?! ეჰ, გასაკვირველიც არ არის: მთლად დაივიწყეს პირის გამოქნა... მისმინე! მაშინ ქალის სახის მორთულობად არ ითვლებოდა ბალანი. გამჩენს ქალი პირტიტველი გაუწყესებია, ვაჟი პირბანჯგვლიანი. სადაც ბუნება გარეწრობას იჩენდა და თვის კანონს თითონვე არღვევდა, იქ ხელოვნება აწორებდა მის შეცთომას: მტკიცედ გრებილი ძაფი ნახვეწი ძირიანად ავლებდა ბეწვის ნასახს ლამაზის სახეზედ. რა დახელოვნებული იყო სალომე! მარდად, სუფთად, უწიწკნელად; წარბებსაც აუვლ-ჩაუვლიდა გადაგრებილი ძაფით, რომ ბეწვს განზედ არ გაედგა ფეხვი და გიშრის მშვილდთა მოზიდულება არ ეუშნოებინა, ვუჯექ მუხლის ძირს და შევეცქეროდი. ეხლა რა! ვაჟნი მთელ სახეს საქალამნესავით იფხეკენ, ქალნი პირის ბუსუსს თვალისჩინივით უფრთხილდებიან და ამრავლებენ.“

„ცდილობენ, აქაც ქალ-ვაჟთ თანასწორობა დაამყარონ.“

„ან რა ქმნან: განათლებული ევროპა ეგრე იფხიკება. ხელსაყრელიც არის: ახალი მოსჩანს ვაჟკაცი, ჯერ ისევ პატარა.“

„მაინც ვფიქრობ, ვერძს რქები აშვენებს, ვაჟკაცს წვერ-ულვაში რქათა ბადალი...“

„ჰო და სალომეს გაეკვლინა გიგოსათვის გზა მკვირვალაანთ სასახლეში. მეუმარილე მართაც მიაშველებდა.“

* *

გაჩირადნებული საჯანე დიდებულთა. ქალები, ვერცხლის შანდლები, წვიგმაღალი ლამპარები. მთელი იატაკი ორბოებით მოფარდაგული. კედლები დიდრონი სურათებით მოფენილი. ხავერდის სავარძლები, სელები; შირმაით მოკვეილი სკამები. სხვა და სხვა ჯურის მაგიდა თაიგულებით დატვირთული, ლამაზ ლამაზ მაშრაფებში ჩადგმულ ყვავილთა კონებით. ვერცხლის სურები, თასები, ფიალები, ჩოგრაათობი. ზეკაცთა სადგომი სამოთხისებური. რა შრიალა ტანთსაცქელი! მანდილოსანნი, ქალ-რძალნი პირადპირად შემკულნი. ჯინჯილ-დებზებიანი რაინდები მზაროქროიანნი და მათ შორის რიხიანი ბატონი ბაგრატა ყურთმაჯებ გადაყრილი. განა ერთი ოთახი, მთელი წყობა სხვადასხვა გემოზედ მორთულ დარბაზისა, გალიაკებისა. სუნი სუნნადსუნენელი. საიდანღაც საკრავთა ჟღერა: ტკბილი ღიღინი.

„აქათ, ბალო, აქათ! მე მომყევ. როგორ აცაბაცა მიგირბის თვალები. აჯერ თითონ პატარძალიც. მიდი!“

შილიო! დააბნია ბავშვი უნახავმა სიმდიდრემ მრავალგვარმა, ამოდენა ბატონებისა და ქალბატონების ყრილობამ. შილიო! კინაღამ მთლად შეკრთა და შეშინდა ბალო.

„რა პირით და ვეჩვენო ჩემებს, გაურბინა ელვისივით ფიქრმა.

დაეხატა გონების სარკეში სანდომი სურათები თავის მეგობრებისა, ქუჩაში რომ იყვნენ ეხლა შეეგუფილნი და შიშით თუ ცნობისმოყვარეობით ელოდნენ თავიანთ გიგოს: იცოდნენ ლამაზებმა, რა ძნელი საქმისათვის შეაგულიანეს ის.

„იცი, გოგოჯან, ისე მაკანკალებს, თითქო იანვარიაო: გიგოს მაგივრად მე შეშინიან.

„მე ვერ შევებდავდი სასახლეში, ფეხსაც ვერ შევდგამდი.

„მეტადრე ეხლა, როცა ამოდენა ხალხი შეყრილა იქ, სულ დიდკაცობა.

„მართლა კი არ შეშინდეს ი ბიჭი, ხელი არ აუკანკანკაუდეს, რასმე არ დაეჯახოს.

„მეფიქრება, არაფერხედ გაურისხდეს დიდი ბატონი: ჯავრიანიაო, ბოროტი.

ტყილდა შიშობდნენ კარგები: მათმა სახემ გაამხნევა გიგო, ერთს წუთზე შესდგა პატარძლის წინ შემკრათლი—აღლევებული, მაგრამ მაშინვე შეიბერტყა, ქოჩორხედ ხელი გადისეა, თავი მოიშამაცურა და წარსდგა ბიჭი. დაჰკრა თვალი ციავას. სხარტი ქალი, ტანწვრილი, მაღალმალაღალი. მშვილდივით წარბები. შავი თვალები დიდრონ დიდრონი. კეხიანი ცხვირი...

„მინც ნუშა გჯობია, ლიზაც, ეონაც, გაიფიქრა პატარამ.

დედოფალი მთლად ფარჩაში იჯდა სირმანაკერში. ელავდა თვალმარგალიტით მოოქვილი. კაბის წინკალთა შეტაცებით იდგა, პაწაწა ფეხი მოსჩანდა შალალ ქუსლიან თეთრ მაშიაში. ქალმა აღერსიანად დახედა პატარას. მოწყალე თვალმა ოდნე მოლიმარემ გაამხნევა ბიჭი.

„სარტყელი! ბრძანა ქალბატონმა.

მოიღეს სარტყელი და რა სარტყელი! უბრალოსა ჰგვანდა ერთის შეხედვით იგი ფასდაუღებო: უმანკო თეთრი ქსოვილი აბრეშუმისა, მჭიდროდ ნაჭედი, მძიმე; სარტყლის ტოტებზედ ამოქარგული გაშლილი რტონი ყვავილოვანნი, ოდნე დახრილნი; მთელი რტო,—ღერაც, ფოთლებიც, ყვავილებიც,—მარგალიტის შეფარებული მარცვლებით გამოყვანილი, დიდის გემოვნებით ნახელოვნები.

თვალი მოსტატა პატარას სარტყელმა, სხვა ყველა სანახავი დაჩრდილა. იქნება იმისთვის, რომ მხოლოდ ამ სარტყელთანა ჰქონდა მას საქმე, მართო მან შეადგმევეინა ფეხი დიდებულ სახლში.

„ბედნიერი ხელი გქონია, ბალოო; აბა შემოარტყი ეს სარტყელი ჩემს ქალს, კეთილი უსურვე. გამხნედა ვაჟი. თამამად ჩამოართვა სარტყელი, მიუახლოვდა ქალს, შემოავლო წელზედ მკლავები. ძალიან ახლო მოუხდა მისვლა, სახე შეახო მეკრდს: პატარა იყო, შორიდან ვერ შემოაწვდინა მკლავები.

„სიხარულიმც შემოგერტყმება ახალ ცხოვრებაში! წარსტკვა დასწავლილი სიტყვა, არა ერთხელ განმეორებული.

„აი გაიხარე!

„მართალი თქვეს, ჭკვიანი ბალოიაო.

„დაბალ წოდებაშიც გამოდის შიგა-და-შიგ შესამჩნევი ყმაწვილი.

„უბნის საყვარელი ბავშვიო.

„ტოლსწორს ხომ უყვარს, დიდრონებსაც შვილივით მიაჩნიათო.

„აი, პატარავ, ეს საკუთრივ შენ! ეს კი შენც გეყოფა, შენ ტოლ-ამხანაგებსაც, უთხრა ქალბატონმა.

და ერთს ხელში ოქრო ჩაუდვა, მეორეში ქალაღლის პარკი მისცა პირამდისინ შაქარლამით სავსე.

„ესეც ჩემი მხრივ! უთხრა სხვამ.

და ჯიბე-უბე აივსო ლანგრებიდან აღებულ ხილეულობით.

„ბიჭო, პატარავ, აბა ერთი შემომხედე! უბრძანა დიდმა ბატონმა.

და ნიკაპი აუწია ორი თითით.

„კარგი სჩანხარ! აი ესეც ჩემი მხრივ! უთხრა.

და სხვა ოქრო ჩაუღვია ხელში.

ალარ ახსოვდა, როგორ გამოიარა იმოდენა ოთახები. ჩამოაცილეს კიბეზედ. გამოხტა ქუჩაში გაქარხლებული. ჰკითხავდნენ. ეტყოდა. არ აკლიდნენ. ერთი საგნიდან მეორეზე ხტებოდა; ერთი აზრიდან მეორეზედ ფრინავდა ფრთიანი სიტყვა. რა უშავდა! ყველა საგანი კარგი იყო, სურათთა ყველა ნატეხი თვალთწარმტაცი. დაურიგა ნაშოვარი. დიდრონებსაც გულმა ვეღარ გაუძლოთ: მივიდნენ, ჰკითხავდნენ, აქებდნენ. მათაც ერგოთ სატკბარუნები.

* * *

ახ, რა კარგი დღე იყო იგი დღე გიგოსთვის, ლამაზი, ბედნიერი! განა ბევრი არის ადამიანის ცხოვრებაში ამისთანა შემკული ჟამი! ეწვალე-ეწამება იგი მთელ თავის სიცოცხლეში, საკუთარის მარჯვენითა ჰკაფავს გზას ეკლიან სავალზედ თვისის ყოფისა, უდიერის შრომით აპობს მის წინ გადახირულ საბრკმელთა სიმრავლეს.

რამდენჯერ დაიკვნესებს იგი ტვირთ-მძიმე რკინის უღელ ქვეშ, დაჰგმენს უჩუმრად; რამდენჯერ დაიმუხლისთავებს მიწამდინ დაზნექილი, ზევე აღსდგება! იბრძვის უტეხი! მაინც ისევე სისხლზედ ზელილი პური უღვეს ხალთაგულაში ცალიერი, უსატანო; მაინც საოცნებო რჩება მისთვის რძეზედ მოზელილი პური, სანატრი.

და გამოჰჭურავს იგი ცხოვრება მთელ მის არსებას. ჩაუნელებს და ჩაუჭრობს მის გონებას ლამაზს მანათობელს, რომლის შუქს მისდევდა გულუბრყვილო, რომლის მიწოდმას ოცნებობდა გამოუცდელი; წამოუცალიერებს გულს, გრძნობის შესაკრებელს, მისთვის თურმე არ დაწერილ ლამაზ გრძნობებისა; უხეზად გადაზნექს მის ნებისყოფას, მთლადაც გადაჰშენეტს მის სურვილთა თუ მისწავებათა მისაყრდნობელ სვეტს და უძლურ შეჰქმნის კაცს მსახურებად სინათლისა. საფუძვლით შეარყევს ბრძოლის კოშკებს მის სულიერ აღმოფრენათა და იმ გოდოლთა ნაღვეწ-ნამსხვრევებით დაჰფარავს მის ჭრელფრთიან ოცნებებს სანატრელთ.

და ცხოვრების იგი სიმძაფრე არ იკმარებს მისი სულის გაპარტახებასა, იფარ-ქმანას მის ნათელ აზრთა, ლამაზ გრძნობათა თუ კეთილ მისწრაფებათა. სევდის მგვრელ სახედ გადაეფინება ნივთიერ მის არსებასაც: გამოაჭურავს მას, ღალას დაუნთქავს, ჩვილ ტანს გაუშრობს, გაუგმობს; დააქნობს მის დაწვეზედ გიშლილ ვარდს მისისას; ყორნის ფრთის ფერს თმასა ცივად დაუთრთვილ-დაუთოვლავს; ჩაუნელებს თვალთა სინათლეს, ჩაუნაოვავს და ჩაუჭრობს მუნ გზნებულ ცეცხლს ტკბილად დამწველსა; მოხრის სარო ტანს, მოსტეხსცა იმას, სამით ატარებს; დაჰღარავს მის შუბლს ოდესმე მტკიცეს და...

და გადასტყორცნის კასკას—ხარხარით თვით უფსკრულში საზარელის არარაობისა... ესე ახლა სხვას, ესე კვლავ სხვასა, ესე სიმრავლეს უთვლელს, უამრავს...

და შეგხვდება მოძრავ ჩონჩხად იგი სამიწედ გამზადებული; ოდესმე სიცოცხლით სავსე, კეთილ ძალთა სავანედ წარმოშობილი. ის არის, მაინც ის არ არის! მოდის, გიღიმის; შენც უცინი; გეტყვის რასმე, სიტყვას გამოგითამაშებს, შენც მიუგებ, თქმასვე გაღუძღენი; მაინც იცი, ის არ არის, თუმცა იგია: ლანდია მისი უშნოდ ნაღრეჯი...

და გისევდიანებს გულსა უბინდოს, ჩამოგიბინდებს ნათელსა დილას....

ნახე წალკოტში ყვავილთა კორდი ზამთრისა სუსხით ნახრობ-ნაშალი. აგტკევა გული: ალარ დამრჩალა არც ნასახი მათ სიტურფისა. აგერ გამხმარა, მტერად ქცეულა ლალი ზამბახი; აჰა ჩამპალა ეს სუნნელი ტურფა ბილილა...

ამაო ამოვებათა! მაგრამ...

სისაძაგლე იგი მოოხრებისა! მაგრამ...

* * *

„გამარჯვება, დათიკოჯან!

„განგიმარჯოს, ჩემო გიგო!

„ხომ თითქმის ყოველდღე ვხვდებით ამ გზაზედ ერთმანეთს, მაინც ესლა ვინატრე შენი ნახვა და ამისრულდა.

„ბედნიერი წუთი! ნეტა სხვა რამ კარგი გენატრა, თუნდა „თეთრით გულა გულაზედა“. მაინც? შევდექ. აღელვებული მეჩვენა გიგო: თვალები უელავდა, წყნარად ვეღარ იდგა, სახე უთამაშებდა. გავკვირდი.

მე და გიგო ერთი კბილისანი ვართ, ერთ უბანში გამოზდილები. ორი სასწავლებელი გავერთავებია ერთად, ერთ მეორეზედა. მეგობრები ვართ. ერთმანეთშიც კი დავდივართ ათასში ერთხელ. ძალიან ხშირად ვხვდებით ერთმანეთს, თითქმის ყოველ დღე: ის რომ აღმა მიდის სამსახურში, მე დაღმა მივდივარ სამსახურშივე; ის რომ დაღმა ბრუნდება შრომიდან, მე აღმა ავსდევ გზას ბინისაკენ. გავუღიმებთ ერთმანეთს, სიტყვას გადუგდებთ, გვიამება: განა ბევრი და შეგვრჩა გარშემო ჩვენი ხნის მახლობელი.

შემქენარ-შემხმარი კაცია. ჩანაოქებული ყვრიმაღზე თუ ლოყაზე მიწის ფერი ასდევს წალურჯო. ქეჩოზედ-და შერჩენია თმა, შუბლი და ქალა მოლიპილი აქვს. არა თოვს, მაინც თეთრად არის გადაბარდნული. წელში მოხრილა მკვიდრად ნაგები. საღლა არის მისი მოხდენილი რონინი?! სამით მოდის, მძიმედ მოაბიჯებს, რყევით. ჩამქრალი თვალები. ზრუნვის ხაზები ნაკეც შუბლზედა, საყოველღეო დრტვივისაგან ნაწურ აღამიანის მანიშნებელი ფიქრის ღარები.

რა ოცნებებს ველებოდა ოდესმე თავს! რა ნატვრის ყვაილებს ეწვდებოდა მოსათვლელოდა! იმ სუნნელოვან მდელითაგან ჰლამოდა ლამაზ თაიგულის შეკონვას, ტურფა სამშობლოსთვის რომ ჰსურდა ესროლნა საყვარელ გულში მისდამი გამიჯნურებულს. დატრცილ-დაბეჭკილი ჩანთა გადასაწერ ქალღედებით სავსე, მქადის ფასს რომ მიუპყრობს, იმ ეტრატებისა. ნუ თუ ეს და დარჩა სხივის ნატვხივით მოციმციმე ბაღლისაგან, ცეცხლის ბირთვივით მცხინვარე კაბუკისაგან?!.. ესე და დაგვრჩა სანაცლოდ იმ იმედისა დიდისა...

„გცალიან? შეგიძლიან ნაევეარი საათით შეიფერხო?

„არა მცალიან... შემიძლიან... მითხარ!

„წამო, გიჩვენო რამე. დეე დაგვიგვიანდეს.

„იარე!

* * *

დავბრუნდით. ჩავიარეთ ქუჩა. შესახვევში დიდი მალაზია იყო, მდიდარი. ყველა ნაირი ნივთი ელაგა ფართო ფანჯარაში, ძველის ძველი სიმდიდრე საოჯახო. ხმალი, ვერცხლის ჩარჩოიანი სარკე. ვინ იცის რამდენი ტურფა სახე იყო მის მინაზედ აღბეჭდილი, ქარვის კრილოსანი ოქროს ლილებ ჩართული, ფარჩის საბანი აბრეშუმის ყვავილ შეყრილი, მუზარადი წარწერით, ხმლის ფხა რომ ეტყობოდა შუბლის ისართან... ვინ მოსთვლის?! ზოგი ისეთი განძი მოჩანდა, საშვილიშვილოდ რომ გადადიოდა ოჯახში საუკუნეთა განმავლობაში. იცი შენ, რა ღვარამაც გამოიტაცა ეს მძიმედ დაცული სიმდიდრე სალაროებიდან, დუქნებში გამოორიყა; კარგად იცი! ისეთი ძალა მოიპოვა მქადმა, ვეღარაფერი გაუმაგრდა მას, ცხრაკლიტული რკინის კარები ჩაღეწა მისმა ძლიერებამ და წამოაცალიერა ურყევი საგანძურები.

რა უყყოთ! ახლად დავიბადენით ისტორიულად და ავი არ უნდა გვიკვირდეს დუშმანისაგან აკლებულ-მისუსტებულთ, სიკვდილის პირად მიტანილთ. წამოვეჯობინდებით, მუხლს მოვიმაგრებთ, დავმშვენდებთ რიხით, სიძლიერით, შემმართებლობით და...

და უკეთეს განძეულობას შევეუკრებთ ერსა, ნივთიერ თუ სულიერ სიმდიდრეს. ამირანიც ხომ თვალ დაზიანებული გამოვიდა ვეშაპის გვამიდან, წვერ-ულვაშ გაცვივული. ტყუილანადელობდა კარგი ქართველი, ამაოდ წყრებოდა: მტრისავე ფილტვის ნაკვეთით გაიმთელა თვალი; იგრი-ბატონის ჯადო-წყალი რომ გადაივლო, ჯალჯი თმა ლომის ფაფარივით გადაე-

ფინა, ყორნის ფრთასავით შავმა წვერ-ულვაშმა რიხი უორკეცა შავ ღრუბლის მზგავს შესა-
ზარ ვაჟკაცს.

„დახედე! დაათვალიერე!“

„კაცო, ამის გულისათვის როგორ წამომიყვანე და მომაცდინე?! რამდენჯერ დამითვალიერებია...“

„გასინჯე მეთქი, ძალიან ძვირფას რასმე შეჭნიშნავ.“

ავათვალ-ჩავათვალიერე.

„სულ ყველაფერი ძვირფასია. რომელს დავადვა ხელი?!“

„ეე, ერთი შეხედე ამ სარტყელს...“

„ძალიან ლამაზია. ეშხით არის ნაკერი, დიდის ხელოვნებით. მართლა და რა ძვირფასია!“

„ჩემი ნაცნობი განძია, ბალობიდან ნანახი; ხელშიც მჭერია.“

გაკვირვებით შევხედე: ვინ გიგო, სად ესეთი განძი ფასდაუღებელი?!“

„არა გჯერა? გაიშობ!“

და მიამბო ყველაფერი მკვირვალრიანთხედ, ციაგაზედ, სარტყლის შემორტყმავედ.

„ფული მქონდეს, უთუოდ შევიძენდი.“

„კარგი მასალა გკლებია! თანხა მქონდეს, იცი მე რას ვიყიდი? ვუთხარ და თითებზედ ჩა-
მოვუთვალე, რასაც მოვივაჭრებდი. ძალიან მოეწონა, სულ ელექტ-მელექტი მოსდიოდა; თვალი
მინც იმ სარტყელისკენ ექირა, იმ სადედოფლო სამკაულისკენ. ამაოდ: ვინ შესწვდებოდა?!
გულში ჩამეჭრა, მენახა სარტყელის გამყიდავი. ვკითხე სოვდაგარს. დედაბერმა მომყიდაო;
არ ემეტებოდა, მაგრამ მეტი გზა აღარა ჰქონდაო. მანიშნა. უთუოთ ვნახავ.“

ქოწია მამსახურლია

თეოდორე დოსტოევსკი

დოსტოევსკიზე გოეთეს სიტყვები ზეგამოჭრილია: ხელოვნება განხარისხებული დემონიურო-
ბაა. დოსტოევსკიც განხორციელებული დემონიურობაა, დემონიურობის მაქსიმუმი, ადამიანის
პირით მეტყველი. უფრო მეტი. იგი დემონია ადამიანურობის სალტეებით შებოჭილი. ბრძო-
ლა მარად ადამიანურ და მარად დემონიურ ელემენტებს შორის, ეს არის ატმოსფერა დო-
სტოევსკის გენიის ზრდისა. დემონსა და ადამიანს შორის ბნელი ქაოსია, დემონიურსა და
ადამიანურ მიჯნას გადამცდარი ადამიანი ეს არის გმირი დოსტოევსკისა.

შეხედეთ მის სახეს. მთელი ჩვენი საუკუნის ტკივილებს იქ ნახავთ. ჩაიხედეთ მის სტრიქონე-
ბის ორლობებში, ჩაიხედეთ მის ნაოჭების არეებში, თქვენ ნახავთ რა ღრმაა ქვეყნის ტკივი-
ლი, ნახავთ რა მძიმეა ჯვარი განგების ხელით რო დაეტვირთება ამ ქვეყნად ისეთს ადამი-
ანებს, რომელნიც მარიონეტებით ჰქანაობენ ღვთაებრივსა და დემონიურს შორის.

სევდით დავსილი თვალები მისი, ელავენ დემონით შეპყრობილ ადამიანის ტანჯვით. მისი
მაღალი შუბლი, ფრთიანი არწივისებური აზრების საბუღარია. მისი ეპილეპტიური კონვულსიებით
მოკუმშული ტუჩი მე შოპენჰაუერის ნერვიულად მოკუმშულ ბავეს მომაგონებს. რამდენი რა
ჰქონდათ ორთავეს სათქმელი და რა ცოტა სთქვეს შედარებით. ქვეყანაც იმიტომ იტანჯება
ასე უღმერთოდ, რადგან ნაგრძნობი სქარბობს ნათქვამს მუღამ.

ასი წლის წინად მოკვდა იგი. ამ ქვეყნად სამოცი დაჰყო მან. ვინ დატანჯულა მასავით მწა-
რედ. ეგებ იესო, ჩვენი მიწიერი ტანჯვა რო იტვირთა და ჯვარზე ავიდა ისე, როგორც არც
ერთი გვირგვინოსანი ტახტზე. ეგებ ფრიდრიჰ ნიცშე, დიდი ანტიპოდი ნახარეველის, ანტი-
ქრისტე და ჯვარცმული დიონისე. და სადაც ნიცშეს წმინდა სახელი იხსენება, იქ იხსენება

დოსტოევსკის სახელრც, რადგან მასზე სთქვა ნიცშემ: „ერთად ერთი ფსიქოლოგი, რომელმაც ცოტა რამ მასწავლა მე“.

ვინ არ ისწავლის მისგან!

მან მთელი ჩვენი საუკუნის ტკივილები საუკუნით აღრე არ გამოჰხატა: „მოჰკალ ეგ მდიდარი, კრიჟანგი ბებერი“ ასე უკარნახებდა რასკოლნიკოს თავისი სინიდისი.

მისმა რუსეთმა ეს კბილები ჩამღვრძვალა ბებერი მოჰკლა, მაგრამ განა ჩვენ საუკუნე ტვირთი შეუღმსუბუქდა? განა ნათელ მოსილი სიმშვიდით არ შემოგვენათის დღესაც ნაზარეველის სათნო აღთქმა: „ბოროტებას წინ არ აღუდგე“, რადგან თვით ბოროტებაც ისე აუცილებელია ადამიანურ ცხოვრებისათვის, როგორც ღმერთ შეყვარებული სათნოება? მასავით არავის უგრძენია ის საშინელი კონფლიქტი ადამიანურ საზოგადოებისა, რომელიც განადგურებას უქადის ჩვენ თანამედროვე კულტურას.

„ეს-მართლაც ღრმა ადამიანი ათეკად მართალი იყო, ამბობს ნიცშე. მართალი იყო დოსტოევსკი როცა მასში გრძობა და წინასწარგრძობა მეტყველდებოდა. ხოლო გონკური: დოსტოევსკიმ თავისი ეფექტები ფრანგულ რეალისტურ რომანიდან ისესხა და მერე თავისი ნაწერები აავსო, აავსო ედგარ პოეთი

განა მარტო პოეთი? დოსტოევსკიმ რუსეთით, ქლექით, სპლინით, შიმშილით, სიცივით და ეპილეპსიით აავსო თავისი მსოფნათა ურნა.

ეპილეპტიკი და ენა დაბმული მისტიკოსი. ამორი და პსიხე, დეკადანსი და გარიჟრაჟი. ერეტიკოსი და ღმერთის მძიებელი, ქრისტე და ანტექრისტე. ყველაზე უწინ დიდი ინკვიზიტორი. ესაა დოსტოევსკი. სულ ყველგან კონტრასტები, ყველგან გოეთესებური პოლარულობათა ჭიდილი. და ამ საშინელ მსოფლიო კონტრასტების სტიქიონურ ჭიდილის გამომხატველი ზელოვანი, რომელმაც ქვეყანა „ყვითელ სახლში“ გადაიტანა, იყო თვით დოსტოევსკი. ამ ყვითელ სახლში ნახა მან ალიგიერი დანტეს *L'Inferno*. საქმეც ის არის ამ ქვეყანაზე იარო ადამიანური სამოსით და ადამიანურად მგრძობიარე გულით, ხოლო მისანისა და ნათელ მხილველი თვლით იხილო ჯოჯოხეთი სულიერ წარღვნათა და ცისკარი განწმენდის მათა კირჩხიბებზე გარდმომდგარი. რა დიდ, იყო დოსტოევსკი როგორც ზელოვანი, რა მარტივი მისი ადამიანური ცხოვრება! ეპილეპტიკი. რედაქტორი. მშვიერი სტრიქონების შეყუთე მწერალი, რომელიც ავანსების მიღებამდის სკამდა ავანსებს. ჟურნალისტი და კატორღელი. უმართებულოდ დასჯილი, მაგრამ მაინც დამნაშავე, რომელმაც კაცის მკვლელის გამართლება კი მოინდომა მაღალი აზრის სახელით. მაკიაველი ადამიანურ მორალში და ამორალისტი **Par excellence**. მაგრამ მაინც კაცი რომელიც ზეკაცისთვის ქოხს აშენებდა ამ ქვეყნად და ამიტომაც გვიყვარს იგი ჩვენ.

ჩვენ გვიყვარს ის, როგორც ადამიანებს და როგორც ქართველებს, თუმცა პანქართველიზმი და პანსლავიზმი შეუთავსებელი მცნებებია.

დიდ ადამიანებს ხშირად დიდი შეცდომებიც ჰშვენის, შევენის მაგრამ ეს არ ამართლებს მათ. მისი პანსლავიზმი ძსეთივე აბსურდი იყო, როგორც მთელი მისი კულტურ-ფილოსოფია. მას გულწრფელად სჯეროდა რომ სლავიანელები ყველაზე მაღლა უნდა დაეყენოთ, რადგან ისინი ყველაზე წინ მიდიან (*sic*). ევროპის დიდ ცივილიზაციაზე და კულტურაზე მას ფრიად ბუნდოვანი წარმოდგენა ჰქონდა. მან ვავონის ფანჯრიდან დაათვალიერა გერმანია, შეიცარია, ერთი დამეც ფლორენციაში და ორიოდ კვირა ლონდონ სიტის მიდამოებში და უკვე მზად იყო ზღაპარი „კბილ ჩამღვრძალ ევროპის შესახებ“.

მას არ უნდოდა ანგარიში გაეწია იმ დიდ არტისტიულ და ეთიურ კულტურისათვის, რომლის ბრწყინვალე წარმომადგენელი იყვნენ დანტე და გოეთე, შექსპირი და მიქელ-ანჯელო. მისი დიდი თანამემამულე ბოლოს და ბოლოს იძულებული გახდა ქედი მოედრიკა ამ სახელების წინაშე.

მაგრამ ჩვენ გვიყვარს არა დოსტოევსკი რომანსივე (მისი რომანი დღეს უფორმო ჟურნალიზ-

მად მიგვიჩვენებთ) არც თუ დოსტოევსკი სტილისტი, იგი ბლუჟუნა გენიოსი იყო შექსპირთან და დანტესთან შედარებით. არც თუ დოესტოევსკი ჟურნალისტი დილექტანტურად გადამჭრელი დიდი კულტურ-ფილოსოფიური პრობლემებისა, არამედ დოსტოევსკი კოსმიურ პრობლემების დამყენებელი, დოსტოევსკი რელიგიური გენიოსი, დოსტოევსკი მისანი და წინათელ მხილველი, მამამთავარი და წინამორბედი ძლიერი ეთიკისა და მსოფლიო გაგების. ამ პუნქტებში იგი ძმურად ხელს უწყვის ჩვენი თანამედროვეობის შეუღარებელ ჰეროლდს, ფრიდრიხ ნიცშეს.

და ჩვენ გვიყვარს ახალი სულისა და სამყაროს ახალი იდეების მახარობელი დოსტოევსკი, რომელიც იტყობდა: „შემდეგ მოვიდის ცხოვრება ახალი, ძე კაცისა ახალი, ყველაფერი ახლად იქნება, შემდგომად დაყოფენ მსოფლიო ისტორიას ორ ნაკვეთად: გორილადან ღმერთის დამხობის დღემდის, ხოლო ღმერთების დამხობიდან მიწისპირისა და ადამიანობის მოდგმის ხელახალ ფერისცვალებამდის. და კაცი გარდიქმნება ღმერთად და ფსიქიურად ფერს იცვლის, სამყარო, ქცევანი და მოქცევანი, აზრნი და გრძნობანი ადამიანობის მოდგმისა იცვლიან სახეს“. ამ დიდი მსოფლიო მეტამორფოზის მახარობელ დოსტოევსკის ეკუთვნის ჩვენი ღრმა ფიქრი და სიყვარული, მისი დაბადების ასი წლის თავზე.

ტფილისი 1922 წლის იანვრის 5-ს.

ხალხმანგის მახარება

საქართველო

აკაკი წერეთლის ხანლი. სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირმა თავისი მიმართვის პასუხად (იხ. „ლომისი“ № 1) შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატისაგან შემდეგი პასუხი მიიღო: თქვენს მიმართვაზე აკაკი წერეთლის სახლის დაცვის შესახებ; კომისარიატი გაცნობებთ რომ ჩვენს მიერ გაცემული არის სასტიკი განკარგულება შორაპნის რეგკომისადმი აკაკი წერეთლის სახლკარის აღრიცხვიდან ჩამოხსნისა და დაცვის შესახებ.

აკაკი წერეთლის ანდერძი. სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირმა მის მიერ აღძრულ შუამდგომლობის შესახებ (იხ. „ლომისი“ № 1) რათა სისრულეში იქნას მოყვანილი აკაკის ანდერძი, განათლების კომისარიატისაგან მიიღო შემდეგი პასუხი: „განათლების გომისარიატი გაცნობებთ რომ აკაკის მამულში სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი გაიხსნება მომავალ წლიდან“.

ხრულიად საქართველოს მწერალთა ანკეა მწერალთა კავშირის საბჭომ დასაბეჭდათ დაამზადა საანკეტო ფურცლები, რომელიც ამ დღეებში დაურიგდება კავშირის წევრებს შესავსებად.

ქართული ლიტერატურის გავრცელება. სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირმა შუამდგომლობა აღძრა საქართველოს რკინის-გზების სამმართველოს წინაშე რომ მას იჯარით გადაეცეს რკინის-გზის ყველა კიოსკები ქართული ლიტერატურის გავრცელების სათანადო დონეზე დასაყენებლად.

ლიტერატურული ხუთშაბათები. 5 იანვარს ხელოვნების, სასახლეში შესდგა მორიგი (მეშვიდე) ხუთშაბათი: ობოლი მუშა—პროლეტარული პოეზია.

ვასო აბაშიძის იუბილე. 15 იანვარს რუსთაველის თეატრში გაიმართება ვასო აბაშიძის 50 წლის იუბილე.

დანტეს საღამო. სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის საბჭო იანვრის 12, დანტეს გარდაცვალების 600 წლის თავზე გამართავს საზეიმო მერვე ლიტერატურულ ხუთშაბათს, რომელზედაც მოწვეული იქნებიან აგრეთვე საპატიო სტუმრებიც.

ხელოვანთა კომიტეტი. მოხდა ქართველ ხელოვანთა მთავარი კომიტეტის რეორგანიზაცია შემდეგ საფუძველზე: ხელოვანთა კომიტეტის საბჭო შესდგება ცამეტი კაცისაგან: 7 ადგილი დაეთმო სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირს, რომელმაც თავისი მხრით სამი ადგილი დაუთმო ახლად დაარსებულ ასსოციაციებს. კომიტეტის თავმჯდომარედ არჩეულ იქნა სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე—პოეტი კოტე მაცაშვილი.

ი. გრიშაშვილის წიგნი. გამოდის მეორე ტომი ი. გრიშაშვილის ლექსებისა.

ახალი წიგნები. რედაქციამ მიიღო შალვა კარმელის ლექსები „ბაბილონი“ და რაქდენ გვეტაძის „ღამეები“.

სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირში: საქართველოს მწერალთა კავშირის მესამე კონფერენციამ მიიღო შემდეგი რეზოლუციები:

გამომცემლობის შესახებ: „საქართველოს მწერალთა მესამე ყრილობამ მოისმინა რა მოხსენება მწერალთა კავშირის საბჭოსი გამომცემლობის შესახებ, აღნიშნავს, რომ სახელმწიფო გამომცემლობის არსებული პირობები ვერ აკმაყოფილებენ მწერალთა კავშირის მიერ დასახულ მიზნების განხორციელებას ამ სფეროში. მწერალთა ყრილობა საჭიროდ ცნობს მიეცეს მწერალთა კავშირს უფლება თვით ჩაუდგეს სათავეში გამომცემლობის საქმეს, რისთვისაც შუამდგომლობს რესპუბლიკის მთავრობის წინაშე, რომ მიეცეს მას სტამბა და სხვა საგამომცემლო ტექნიკური საშუალებანი“

ხელოვანთა სასახლის ორგანიზაციის შესახებ: საქართველოს მწერალთა ყრილობამ მოისმინა რა მოხსენება მწერალთა კავშირის საბჭოსი ხელოვანთა სასახლის ორგანიზაციის შესახებ დაადგინა: ხელოვანთა მთავარ კომიტეტის მწერალთა კავშირის წარმომადგენელთ ევალუბათ ხელი შეუწყონ კომიტეტს, რათა ხელოვანთა სასახლეში ახლო მომავალში გაცხოველდეს მუშაობა და სასახლე გადაიქცეს ცენტრად ქართული ხელოვნებისა და კულტურისა. მწერალთა ყრილობას არა სასურველად მიაჩნია სასახლეში კერძო ბინების არსებობა. მწერალთა კავშირი თავის მუშაობისათვის იკავებს საჭირო ნაწილს ხელოვანთა სასახლის ბინისას. კავშირის წარმომადგენლები იღებენ თავის თავზე მოაწყონ სასახლეში სალიტერატურო საღამოები, ბილიოთეკა-სამკითხველო, მწერალთა სამუშაო ოთახი. მწერალთა კავშირი უფლებას იტოვებს თავის საქმეების ავტონომიურად წარმოებისას და მთავარ კომიტეტში შედის, როგორც თავისუფალი ასოციაცია“.

„რაბისში“ წევრად ჩაწერის შესახებ: „კონფერენცია სასურველად სცნობს კავშირის წევრები პერსონალურად ჩაეწერონ რაბისში“.

სამეურნეო საბჭოს დაარსების შესახებ: კონფერენცია იღებს პროექტის დებულებას მწერალთა საბჭოსთან სამეურნეო საბჭოს დაარსების შესახებ.

უცხოეთი

დანტეს ნეშტი. რავენას ქალაქის თავის წინადადებით დანტეს დღესასწაულის დღეს საფლავიდან ამოიღეს რამოდენიმე წუთით დანტეს ნეშტი, რომელიც 1865 წელს რაღაც მანქანებით საფლავიდან მოიპარეს და იმავე წელს იპოვნეს ისევ.

რიჩარდ შტრაუსს ნეე-იორკში დიდის ოვაციებით შეეგებნენ. იგი მიიღო საპატიო სიტყვით ნეე-იორკის ლორდმერმა.

დოსტოევსკის დაბადების დღე ნოემბერში გერმანიის სხვა და სხვა ქალაქებში იღვწასწაულეს. ამ დღეს გამოქვეყნდა ახალი 25 ტომიანი თარგმანი დოსტოევსკის ნაწერებისა.

ლეონარდო დავინჩის დაკარგული ხელთნაწერები, ტაიმის ცნობით აღმოაჩინა იტალიელმა მეცნიერმა დე ტონიმ.

ახალი ნობელის პრემია, სტოკჰოლმელ გაზეთების ცნობით, დაახლოებით 140,000 ოქროს შვედ. კრონა დანიშნულია ინგლისელ მწერლის თომას ჰარდისათვის.

გერჰარტ ჰაუპტმანს პრაგის უნივერსიტეტის ფილოსოფიურმა ფაკულტეტმა უბოძა ფილოსოფიის დოქტორის საპატიო ხარისხი.

მაქსიმ გორკი, რომელიც დამშეულ რუსეთისათვის დახმარების მოსახვეჭად იყო ევროპას წასული, გერმანიაში ავად გამხდარა.

ვლადიმერ გალაკტიონიხიძე კოროლენკო. რუსეთის მწერალი კოროლენკო გარდაცვლილა.

ევროპიულ მხატვრობის გამოფენა იაპონიაში. „ფოსიშე ცაეტუნგი“ სწერს: დღემდის იაპონია შორიდან უმზერდა მხოლოდ ევროპიულ მხატვრობასა და პლასტიკას. ხოლო ამ წელს ცნობილმა გემების აშენებელმა კ. მატსუკატამ დიდძალი თანხა გადასდო დიდი სტილის სამხატვრო გალერიის გასახსნელად ტოკიოს ერთ სერზე. მან ამ საქმის ხელმძღვანელად მოიწვია ინგლისელი მხატვარი და გრაფიკოსი ფრანკ ბრანგვაან. ჯერჯერობით ამ გალერეაში მოთავსებულია 50 სხვა და სხვა ნაწარმოები. აქვე გამოფენილია დეგასის, კეზანეს, პუპის, დე შაკანის და სხვათა ნახატები.

რ ე დ ა კ ტ ო რ ი:

სარედაქციო კოლეგია

გ ა მ ო მ ც ე მ ე ლ ი:

სრულ. საქართ. მწერალთა კავშირი

